

OANA MARIA MILEA

ECONOMIE

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012

PREFAȚĂ

Acest manual este expresia dorinței de a trezii interesul celor care studiază științele economice.

Un obiectiv principal al lucrării a fost de a oferi studenților o prezentare coerentă a modelului concurențial fundamental, pentru a asigura abordarea analizelor economice în domenii precum concurența imperfectă, analiza macroeconomică și creșterea economică.

În cadrul manualului problemele tratate au o structură clară și obiectivă pentru a stimula înțelegerea și asimilarea noțiunilor economice.

Lucrarea prezentă se dorește a fi un instrument alternativ pentru dobândirea cunoștințelor necesare pentru obținerea unui loc pe piața muncii.

CUPRINS

Capitolul 1. Introducere în știința economiei	9
1.1. Apariția și formarea științei economice	9
1.2. Obiectul de studiu al economiei politice și trăsăturile principale ale acestei științe	15
1.3. Metodologia economiei politice.....	20
1.4. Trăsăturile și structura economiei naționale	30
1.5. „Economia Internet”	32
Capitolul 2. Economia formă a acțiunii umane	36
2.1. Tensiunea nevoi – resurse	36
2.2. Activitatea economică și problema alegerii în economie	41
2.3. Economia de schimb. Caracterizare generală. Agenții economici	46
2.4. Economii contemporane – economii mixte.....	55
Capitolul 3. Comportamentul consumatorului	57
3.1. Bunurile economice	57
3.2. Utilitatea economică	60
3.3. Preferințele și alegerea consumatorului. Curba de indiferență în consum	65
3.4. Echilibrul și alegerea consumatorului	69
3.5. Cererea și elasticitatea cererii	74
Capitolul 4. Comportamentul producătorului	82
4.1. Factorii de producție	82
4.2. Combinarea și substituirea factorilor de producție	92
4.3. Randamentul factorilor de producție	96
4.4. Funcția de producție	103
4.5. Costul de producție și căile de reducere a lui	106
4.6. Pragul de rentabilitate	113
4.7. Oferta și elasticitatea ofertei	115
Capitolul 5. Piețe, concurență, prețuri	124
5.1. Definirea pieței	124
5.2. Prețul: concept, forme și funcții	128
5.3. Concurența – element al economiei de piață	130
5.4. Piața cu concurență perfectă și formarea prețului de echilibru	133

5.5. Piața cu concurență imperfectă de tip monopol	139
5.6. Oligopolul	144
5.7. Concurența monopolistică	150
Capitolul 6. Veniturile agenților economici	154
6.1. Natura și formele repartiției	154
6.2. Salariul	156
6.3. Dobânda	164
6.4. Profitul	169
6.5. Renta	178
Capitolul 7. Piața muncii	182
7.1. Piața muncii: conținut, funcții, trăsături, mecanism de funcționare	183
7.2. Cererea de muncă și oferta de muncă	192
7.3. Segmentarea pieței muncii	196
7.4. Fenomene noi pe piața muncii	197
Capitolul 8. Piața monetar - financiară	199
8.1. Conținutul pieței monetare	199
8.2. Piața financiară	213
8.3. Piața financiară primară și piața financiară secundară	216
Capitolul 9. Analiza macroeconomică	219
9.1. Cererea și oferta agregată	220
9.2. Sistemul Conturilor Naționale	222
9.3. Indicatorii macroeconomici de rezultate	230
9.4. Echilibru macroeconomic	237
Capitolul 10. Venitul, consumul și investițiile	240
10.1. Venitul național	240
10.2. Consumul	243
10.3. Economii și investițiile	248
10.4. Multiplicatorul și acceleratorul	252
Capitolul 11. Dezechilibrele macroeconomice	255
11.1. Inflația	255
11.2. Șomajul: concept, forme, caracterizare	261
Capitolul 12. Creșterea și dezvoltarea economică	273
12.1. Scurt istoric al creșterii economice	273
12.2. Creșterea economică și delimitările acesteia	278
12.3. Modele de creștere economică practicate prin politicile macroeconomice	282
12.4. Dezvoltarea durabilă	288
Bibliografie	293

Capitolul 1

INTRODUCERE ÎN ȘTIINȚA ECONOMIEI

Obiectivele capitolului:

- Cunoașterea principalelor reprezentări ale ideilor economice de-a lungul timpului și contribuția acestora la dezvoltarea științei economiei și a practicii economice;
- Înțelegerea obiectului și necesității studiului economiei;
- Evidențierea metodelor de cercetare și de expunere a rezultatelor cercetării.

1.1. Apariția și formarea științei economice

Încă din primele momente ale existenței sale, omul s-a preocupat de problemele economice. Primele reprezentări cunoscute ale ideilor economice, în legătură cu comerțul, prețurile, statul, etc. au fost în Orientul antic, China, India, Egipt, Babilon.

Momentul de vârf al începuturilor gândirii economice l-a constituit Grecia antică cu reprezentanții ei principali – Xenofon și Aristotel.

Xenofon (427-355 î.Ch.) a contribuit la dezvoltarea gândirii economice prin lucrările: *“Economicul”* și *“Despre venituri”*, în care a remarcat rolul agriculturii, meșteșugurilor și comerțului în viața comunităților umane; a inițiat idei privind definirea științei economice, definirea economică a bunurilor, a analizat munca, diviziunea socială a

muncii și importanța ei asupra calității produselor, comerțul; a sesizat două funcții ale banilor: de echivalent de circulație și de teaurizare.

Aristotel (384-322 î.Ch.) a fost un om de știință și filosof antic remarcabil, cea mai prestigioasă reprezentare a ideilor economice specifice timpului său. Scrierile sale fundamentale în acest domeniu au fost: *“Politica”* și *“Etica nicomachică”*. A pus în valoare, corect, delimitarea între economia domestică, întemeiată pe necesitate, agonisire naturală (concretizată în bogății sub formă de valori de întrebuințare) și hrematică, întemeiată pe schimb, “urmărind acumularea infinită a bogăției sub formă de bani” (concretizată în bogății sub formă de bani); a inițiat și dezvoltat idei privind natura schimbului, comerțului și banilor.

Ideea că banii sunt produsul schimbului de mărfuri îi aparține; a legat apariția monedei de cea a comerțului; a evidențiat rolul banilor și a explicat două dintre funcțiile lor: de mijloc de circulație și de măsură a valorii. Aristotel a pus bazele teoriei valorii și a observat dubla calitate a mărfii: de valoare de întrebuințare și valoare de schimb; a remarcat că prețul nu este decât o formă de manifestare a valorii de schimb.

Gândirea economică din Orientul antic și Grecia antică a reflectat stadiul de dezvoltare a societății omenești în acele vremuri fiind izvorul, sursa de inspirație pentru reprezentările economice viitoare. Notabile sunt abordarea apropiată de semnificațiile prezente ale unora dintre ideile economice, luciditatea și curajul exprimării realităților specifice lumii antice.

După antici, până în secolul al XI-lea, gândirea economică nu a evoluat substanțial; ideile economice au fost prezentate, în cea mai mare parte, sub influența idealurilor morale propovăduite de biserica creștină. Chiar dacă, în perioada Evului Mediu reprezentările ideilor și conceptelor

economice au fost, în esență, marcate de spiritul religios, creștin al epocii, s-au evidențiat prin încercările de a îmbina ideile lansate de gânditorii antici și valorile creștinismului: Toma d'Aquino, Thomas Munzer, John Ball.

Putem spune că noțiunea de *Economie* și apoi de *Economie Politică* își are originea în gândirea lui Aristotel și a fost generalizată în lucrări de specialitate, pornind de la termenii grecești: *oikos* = casă, gospodărie; *nomos* = normă, lege; *polis* = cetate, stat; *logos* = știință. De aici, Economia Politică este știința care se ocupă de legile și acțiunile pentru gospodărirea casei, cetății, societății.

În anul 1615 Antoine de Montchrestien folosește pentru prima dată în denumirea de *Economie Politică* în "Traite d'economie politique" – o carte despre finanțele publice, despre normele de gospodărire a satului, scrisă pentru suveranul de atunci al Franței Louis al XIII-lea (cel drept), tatăl lui Louis al XIV-lea.

Un moment deosebit în evoluția științei economice îl reprezintă Școala clasică engleză, în frunte cu Adam Smith, părintele microeconomiei, a cărui carte *Avuția națiunilor* (1776) pune bazele economiei politice ca știință. Alți reprezentanți sunt: David Ricardo, Robert Malthus, John Stuart Mill.

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, din rândul economiștilor se afirmă Karl Marx, un discipol al lui David Ricardo, cel mai influent critic al economiei capitaliste. Tot atunci au loc încercări de a așeza știința economică pe fundamente noi. Această perioadă a fost dominată de trei școli: Școala de la Viena, în frunte cu von Wieser, Școala de la Lausanne, reprezentată de Leon Walras, Pareto, și Școala de la Cambridge, de Alfred Marshall.

O dată cu apariția, în 1936, a lucrării lui J.M. Keynes, *Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor*, are loc trecerea de la nivelul microeconomic la nivelul macroeconomic de analiză.

În perioada postbelică, știința economică și-a îmbunătățit substanțial conținutul, s-a dezvoltat. În numeroase lucrări se abordează problematica macrodeciziei economice, a creșterii economice, echilibrului macroeconomic și optimului economic, a pieței, fluctuațiilor, ocupării și șomajului, inflației, rolului statului în economie etc.

În domeniul gândirii economice au existat și preocupări ale economiștilor români. Începutul a fost realizat de către Dimitrie Cantemir prin lucrarea sa *Descriptio Moldaviae*. În secolul al XIX-lea (1673-1723) s-au afirmat în domeniul gândirii economice Nicolae Bălcescu, I. Ghica, G. Barițiu, B.P. Hasdeu, A.D. Xenopol, P.S. Aurelian, iar în prima jumătate a secolului al XX-lea, evidențiem economiști precum Virgil Madgearu, Victor Slăvescu, G. Mladenatz, Ion Răducanu, N.I. Angelescu, Mihail Manoilescu. În perioada postbelică au fost cercetate numeroase probleme ale economiei românești, în diverse lucrări, tratate, manuale, studii, inclusiv în anii de tranziție la economia de piață.

Sintetizând definiția Economiei politice se poate grupa în cinci mari sensuri:

- 1) **Economie Politică – știință a bogățiilor** (avuției), cum a denumit-o Adam Smith; concepție clasică asupra izvorului bogăție – munca anuală a unei națiuni, definită de A. Smith și asupra distribuției bunurilor create, definită de D. Ricardo, prin repartizarea rentei pentru pământ, a dobânzii pentru capital și a salariului pentru muncă.

Se apreciază că o știință nu se restrânge la studiul bunurilor ci la tot ceea ce concură la producția, schimbul și repartitia bogățiilor.

- 2) **Economia Politică – știința schimbului și alternativelor** – în viziunea concepției neoclasice. Paul Samuelson – laureat al premiului Nobel pentru economie – spunea în lucrarea sa “*Economics*”că “Economia Politică studiază modalitățile în care oamenii și societatea decid, cum să utilizeze moneda, să aloce resursele productive rare în producerea bunurilor și serviciilor variate și să le repartizeze conform scopurilor de consum prezente și viitoare, între diferiți indivizi și între colectivități care constituie societatea.”
- 3) **Economia Politică studiază legăturile sociale din sfera producție, repartitie, schimbului și consumului.** Deci, știința economică este datoare nu numai să definească noțiunile, categoriile economice: salariul, preț etc., ci să explice formarea și variația lor, dar mai ales să precizeze raporturile sociale care intervin în acest mecanism.
- 4) **Economia Politică în viziunea socio-economică**, cerea trecerea de la economia materială, în care omul era considerat “atom utilitar al societății” la “economia umană” – care combină nu numai ideea de economie și de materialitate, ci și celelalte trebuințe ale omului: educație, artă, religie, politică etc. În această viziune procesul social este un ansamblu de relații între om ca entitate biologică și psihică și structura unică a simbolurilor și tehnicilor care îi permit să-și mențină existența.

5) **Economia Politică este o analiză “marginală”**, deoarece presupune că “întotdeauna deciziile sunt luate prin aprecierea costurilor suplimentare în raport cu beneficiile suplimentare”. Această accepțiune a profesorului Paul Hayne, de la Universitatea din Washington, în lucrarea “Modul economic de gândire” arată că Economia politică este o știință orientată spre viitor, urmărește calea logică de a înțelege ce călăuzește comportamentul uman în economic și cum se realizează cooperarea socială prin adaptarea reciprocă acelor care vând și a celor care cumpără, proces ce are loc datorită modificării continue a avantajului comparativ pe care interacțiunea o produce. Este, în esență, o variantă a teoriei neoclasice.

În definiția Economiei politice prezintă importanță deosebită precizarea obiectului de studiu și a finalității pe care o urmărește această știință.

Ca știință social-umană, economia politică ar trebui să se ocupe în noile condiții și cerințe, cu studiul cantitativ și calitativ, micro și macroeconomic al condițiilor și factorilor de producție, al cadrului social în care se realizează ea, al comportamentului agenților economici și al legilor economice obiective, cu scopul identificării modalităților teoretice și practice de minimizare a eforturilor (cheltuielilor) și de maximizare a rezultatelor (avuției), asigurării bunăstării individuale și sociale”.

Economia politică dispune, ca orice știință autonomă, de obiect de investigație, metodă proprie de cercetare și sistem propriu de legi și categorii economice. Astfel, se constituie ca știință care studiază anatomia și fiziologia societății omenești, în procesul de creare, distribuție și consum al bunurilor și serviciilor materiale și spirituale.

1.2. Obiectul de studiu al economiei politice și trăsăturile principale ale acestei științe

Obiectul de studiu al teoriei economice este reprezentat de activitatea economică.

Activitatea economică este o relație socială complexă reprezentând un ansamblu de acțiuni privitoare la producție, schimb, repartiție și consum de bunuri și servicii, prin care se urmărește satisfacerea, cu resurse limitate, a trebuințelor nelimitate ale indivizilor și societății. Activitatea economică se caracterizează prin acțiunea unor factori obiectivi și a altora subiectivi.

Acțiunea economică bazată pe rațiune apare motivată, cauzal, prin interesul oamenilor. Analiza fenomenelor și proceselor economice scoate în evidență existența unor legi economice, care reprezintă raporturile cauzale, esențiale și funcționale, existente în desfășurarea activității economice.

Definirea științei economice are drept punct de plecare studierea nevoilor și resurselor, a activității economice, a fenomenelor și proceselor economice.

Plecând de la categoriile, legile, principiile și metodele elaborate de economia politică, celelalte științe economice asigură aprofundarea anumitor aspecte ale activităților și relațiilor economice. La rândul lor, aceste științe oferă numeroase elemente pentru aprofundarea unor teorii, principii și metode ale economiei politice.

Economia politică este o știință socială. Ea nu studiază economia unui individ sau a unor indivizi trăind izolați, ci raporturile sociale care se nasc între oameni cu prilejul activității lor economice. *Obiectul economiei*

politice este deci viața economică. Obiectul de cercetare al economiei politice este reprezentat de ansamblul activităților și relațiilor economice, al legităților acestora, urmărindu-se satisfacerea nevoilor crescânde ale oamenilor în condițiile unor resurse limitate, prin utilizarea unor structuri și mecanisme adecvate.

În ansamblul legilor economice se pot distinge câteva legi generale care acționează în cursul întregii evoluții a omenirii. Asemenea legi sunt: creșterea nevoilor sociale, creșterea productivității muncii. Pentru toate societățile întemeiate pe producția și schimbul de mărfuri sunt comune anumite legi economice: legea cererii și ofertei, legea valorii și prețului, legea concurenței, legea circulației bănești. De asemenea, există legi specifice pentru fiecare sistem economic. Pentru sistemul capitalist este specifică legea maximizării profitului. Rezultă că în fiecare țară evoluția vieții economice se realizează pe baza acțiunii unui sistem de legi economice, incluzând legi generale, legi comune și legi specifice. Prin cunoașterea sistemului de legi economice, oamenii au posibilitatea să desfășoare activitățile și relațiile economice în concordanță cu cerințele obiective ale vieții economice, și deci să obțină rezultate mai bune.

Economia politică ca entitate complexă indestructibilă, este cercetată din unghiuri diferite, structura tehnologică, de ramură, pe sectoare, teritorială. Importantă este și structura pe verticală a economiei ce ierarhizează activitățile economice pe patru niveluri:

- 1. Microeconomia** ca parte a științei economice se ocupă cu studiul comportamentelor individuale, în ideea de a înțelege și explica cum hotărăsc producătorii ce, cât și cum să producă și

cum își cheltuiesc consumatorii veniturile pentru a-și satisface necesitățile la cel mai ridicat nivel posibil. Microeconomia nu studiază doar comportamentul producătorilor și al consumatorilor, ci, pe baza acestora, explică și funcționarea generală a sistemului economic în ansamblul său. Ea este de fapt activitatea economică la nivelul unității economice.

2. Macroeconomia reprezintă domeniul specializat al disciplinei economice,

care studiază ansamblul activităților economice, folosind variabile agregate, la nivelul unei economii naționale:

- cantitatea totală de bunuri și servicii realizate la nivelul întregii economii;
- totalul veniturilor realizate la dimensiune națională;
- nivelul utilizării resurselor de producție;
- comportamentul general al prețurilor.

Macroeconomia reprezintă de fapt activitatea economică la nivelul economiei naționale.

3. Mezoeconomia - este definită ca fiind ramura care abordează și cercetează viața economică la nivelul ramurilor, subramurilor și zonelor economice. Este activitatea economică la nivel de ramură economică și zonă economică.

4. Mondoeconomia cuprinde economiile naționale ale tuturor statelor lumii, interdependențele economice dintre state, generate de diviziunea internațională a muncii, funcționarea pieței mondiale și a circuitului economic mondial. Este ansamblul economiilor naționale în interdependența lor.

În abordarea problemelor economice atât la nivel microeconomic cât și macroeconomic, economiștii fac distincție între ceea ce este sau se întâmplă în realitate și ceea ce oamenii ar dori sau consideră că ar fi bine să se întâmple. Distincția menționată se referă la economia pozitivă și economia normativă.

Economia pozitivă se ocupă de cunoașterea și prezentarea realităților economice, oferind explicații asupra a ceea ce este în fapt sau ceea ce se poate întâmpla în economie dacă se întrunesc anumite condiții sau se produc anumite evenimente. Abordarea pozitivă se folosește de instrumente și tehnici de analiză prin care faptele și realitățile evidente din universul economic sunt identificate, descifrate și apoi ordonate pentru a prevedea evenimentele și a găsi regulile desfășurării lor în timp și spațiu. În general, ipotezele și predicțiile economiei pozitive sunt verificabile (testabile) prin confruntarea lor cu faptele din lumea reală.

Economia normativă arată ceea ce trebuie să fie în economie și cum ar trebui acționat ca activitatea economică să se încadreze în anumite limite de normalitate. Abordarea normativă operează astfel cu judecăți de valori și aprecieri ce au la bază și alte criterii decât cele strict economice. De aceea, afirmațiile normative nu sunt testabile și, ca urmare, dezacordurile asupra lor nu pot fi clarificate apelând la observații și analize empirice. Conținând o serie de valori și criterii (filozofice, etice, culturale, ecologice etc.) prin care faptele economice sunt interpretate și apreciate, problemele și întrebările care privesc economia normativă se cer dezbătute și rezolvate în mod rațional, dar apelând la alte instrumente decât cele care țin de analiză pozitivă. De aici și motivul principal pentru a delimita abordările normative

de cele pozitive în economie, fără a considera că primele nu sunt folositoare sau nu trebuie să-i preocupe pe economiști¹.

Elementele specifice ale obiectului de studiu al economiei politice permit evidențierea următoarelor trăsături ale acestei științe:

- economia politică este o știință teoretică fundamentală, deoarece ea cuprinde un ansamblu coerent de cunoștințe despre realitatea economică, o reflectare generalizată și universalizată a acestei realități. Economia politică fundamentează noțiunile, categoriile și principiile (legile) aplicabile tuturor domeniilor economice.
- economia politică este o știință socială, deoarece, spre deosebire de științele naturii (care cercetează fenomene și procese cu caracter obiectiv), economia politică studiază realități cu dublu caracter: obiectiv și subiectiv. Aceasta înseamnă că activitățile și relațiile economice sunt determinate de anumite condiții, inclusiv de ordin material, iar oamenii se implică în aceasta în mod conștient. Deoarece viața economică are rolul determinant în ansamblul vieții sociale, economia politică este una dintre cele mai importante științe contemporane;
- fiind „știința intereselor materiale, economice ale individului și societății”² care se realizează în cea mai mare parte pe cadrul economiei naționale, *economia politică are caracter național*

---

¹ G. Manea, I. Popescu, *Economie*, Editura Cermaprint, București, 2008

² N. N. Constantinescu, *Factorul economic al trecerii la sistemul economiei de piață*, Economistul (supliment) nr. 582, 1995

deosebindu-se, sub acest aspect, de științele naturii și de științele logico-matematice, care au caracter universal. Desigur și economia politică include o serie de principii și teorii cu valabilitate generală, dar acestea se impun a fi tratate adecvat cu specificul și interesele fiecărei țări. Economiiștii trebuie să țină seama că aparțin unei națiuni, impunându-se o tratare riguroasă a intereselor economice atât ale națiunii respective, cât și ale celorlalte națiuni. Renunțarea la caracterul de clasa specifică de partid în economia politică și afirmarea caracterului său național are efecte favorabile pentru cercetarea și slujirea economiei românești actuale.

1.3. Metodologia economiei politice

Afirmarea economiei politice ca știință autonomă presupune, pe lângă obiectul său propriu de studiu, și o metodă de cercetare³.

Ca oricare altă știință, economia dispune de o metodă proprie de cercetare, interpretare și cunoaștere a realității economice. Fiind o știință relativ tânără, economia a beneficiat de progresele realizate în domeniul metodei moderne de cercetare și a împrumutat unele instrumente și tehnici de la științe anterior constituite. Aceasta a făcut însă necesară adaptarea metodologiei generale de cercetare sau a procedeelelor preluate de la alte științe în rigorile metodei specifice economiei, capabile să dezvăluie regulile sau principiile comportamentului uman din postura abordării economice.

---

³ N. N. Constantinescu, *Problema metodei de cercetare în știința economică*, Ed. Economică, București, 1998

În domeniul economiei, metoda reprezintă un ansamblu de principii, de procedee și tehnici de cercetare, care au rolul de a contribui la extinderea cunoașterii științifice, la descoperirea de noi adevăruri și la rezolvarea cu eficiență tot mai mare a problemelor practice.

Metoda de cercetare (de la cuvântul grecesc „methodos” care înseamnă cale, drum, mod de expunere) desemnează modul sistematic de cercetare (investigare), expunere și transformare a unui domeniu al realității. Dacă la aceste elemente adăugăm ansamblul de mijloace, principii, reguli, procedee și tehnici de investigare, pentru a descoperi și explica adevărul în știință, metoda se transformă în metodologia științei.

În prezent, elaborarea oricărei teorii economice (în sensul de ansamblu coerent de idei și concepte abstracte aplicabile domeniului economic) nu mai pornește de pe un teren gol, neexplorat de știință; există numeroase cunoștințe anterioare în domeniu, validate de realitate sau practică, denumite *definiții*. Cercetătorul pornește de la un ansamblu de definiții și emite, în funcție de posibilitățile sale intelectuale, un număr mai mare sau mai mic de *ipoteze*. În demersul științific un rol esențial revine principiilor și procedeelor folosite de metoda științei respective, adică de soliditatea economică⁴.

Dintre *procedeele* ce caracterizează metoda în domeniul științelor economice, menționăm următoarele: abstracția științifică; analiza inductivă și deductivă; îmbinarea metodei istorice cu cea logică, teoretică; analiza cantitativă și cea calitativă; sinteza; experimentul economic; modelarea economico-matematică.

---

⁴ J.M. Albertini, A. Silem, *Comprendre les theories economique. Cles de lectures*, Economie, Editions du Seuil, 1986

Abstracția științifică este o altă componentă de bază a metodologiei economiei, care – cum sublinia profesorul american de origine română N. Georgescu-Roegen, „constituie cea mai valoroasă scară a oricărei științe”. Pentru a dezvălui esența fenomenelor economice, legăturile interne și repetabile în producerea unor fapte economice, știința economică nu se poate folosi de mijloace și tehnici specifice cercetării de laborator, ca în cazul așa-numitelor științe experimentale (fizica, chimia, biologia etc.). De aceea, economia – ca și alte științe sociale – apelează în principal la forța abstracției științifice, al cărui rezultat este formularea unor principii sau teorii asupra realității economice pe care o reflectă.

Principiile sau teoriile economice sunt, așadar, abstracții științifice, ele fiind cele care dau relevanță, concizie și, mai ales, valoare cognitivă și practică economiei ca știință. „De fapt principiile sau teoriile economice sunt practice tocmai pentru simplul motiv că sunt abstracții. Realitatea economică este mult prea complexă pentru a fi semnificativă. Economiiștii teoretizează (abstractizează, generalizează) în scopul de a aduce ordine și de a da sens în labirintul de fapte care altfel ar fi confuze și inoperante și pentru a reda faptele economice într-o formă relevantă și practică”⁵.

În procesul de abstractizare în diferite etape ale elaborării teoretice, un principiu (o regularitate sau o legitate) este întotdeauna formulat cu clauza, „celelalte condiții rămânând neschimbate”, pentru care se folosește expresia latină „*caeteris paribus*”. De exemplu, cea mai importantă concluzie a teoriei cererii spune că, dacă nimic altceva nu se modifică – *ceteris paribus*, orice modificare a prețului pe piața unui bun va determina

---

⁵ C.R. McConnel, S.L. Brue, *Economics*, Thirteenth Edition, Mc Grow-Hill, Inc, 1996.

modificarea în sens invers (negativ) a cantității cerute de cumpărători din acel bun.

Clauza *caeteris paribus* pleacă, deci, de la premisa că unele elemente ale analizei economice sunt date, considerate stabile, în timp ce altele sunt variabile. Acest procedeu este o aplicare a principiului logicii conform căruia „interpretarea evoluției fenomenului se face prin recunoașterea unui punct stabil de referință”⁶.

În economie, clauza *ceteris paribus* nu este și verificată prin experimente controlate ca în cazul științelor exacte, unde fenomenul poate fi în mod efectiv izolat de celelalte condiții când influența fiecărui factor în parte este studiată. În cercetarea și cunoașterea științifică a realității economice, economiștii dispun însă de o mare cantitate de date și informații permanent generate de economie. Ele pot fi folosite pentru a oferi observații și concluzii empirice în raport cu care teoriile pot fi astfel testate.

Tehnicile statisticii moderne au fost dezvoltate pentru a testa riguros concluziile și predicțiile deduse din ipotezele teoriilor, în situațiile în care mai multe variabile se modifică simultan, iar observațiile și informațiile disponibile nu provin din experimente controlate.

În principal, o teorie economică dezvoltată cuprinde: conceptele de bază care definesc variabilele economice folosite, un număr de ipoteze și predicții referitoare la comportamentul acestor variabile și relațiile între ele, precum și la condițiile în care se aplică acea teorie.

Variabilele economice sunt mărimi care pot lua diferite valori posibile. Ele constituie componentele de bază ale teoriilor elaborate și

---

⁶ G. Manea, I. Popescu, *Economie*, Editura Cermaprint, București, 2008

folosite de economiști atât în abordările micro cât și macroeconomice. De aceea, fiecare variabilă economică trebuie denumită și definită cu maximă concizie și claritate, pentru a evita confuziile terminologice sau semantice. Prețul, producția, costul și venitul sunt exemple de variabile importante folosite în teoria producătorului sau a firmei, iar venitul și produsul național, indicele general al prețurilor și deficitul bugetar sunt variabile frecvent întâlnite în analizele macroeconomice.

Expresie a complexității și diversității deosebite a realității economice pe care o exprimă, teoriile și modelele construite și folosite de economiști cuprind un număr impresionant de variabile economice de tipuri și forme diferite. Pentru studierea și stăpânirea lor este important de la început să facem distincția necesară în privința a doua categorii de variabile economice: de flux și de stoc; endogene și exogene.

Variabilele de flux sunt numite toate acele variabile care implică o dimensiune temporală, care exprimă o mărime într-un orizont de timp. **Variabilele de stoc** sunt numite acele variabile care nu au o dimensiune în timp, ci reprezintă mărimi existente la un moment dat. Astfel, când analizăm concret o variabilă de flux trebuie să facem referire la perioada respectivă (de exemplu, costurile și încasările unei firme într-o lună, trimestru sau an, veniturile și cheltuielile unei gospodării într-o săptămână sau lună etc.), iar când determinăm o variabilă de stoc trebuie precizat momentul la care se referă (de exemplu, suma în numerar sau cea existentă într-un depozit bancar, la sfârșitul unei zile, de care dispune o persoană, sau soldul activelor fizice și financiare care formează patrimoniul firmei la data încheierii bilanțului etc.).

Variabilele endogene sunt considerate variabile analizate și caracterizate în interiorul unei teorii. **Variabilele exogene** sunt numite

variabilele care au o determinare în afara teoriei, dar care pot influența variabilele endogene. De exemplu, prețul grâului cotate la bursă este o variabilă endogenă explicată în cadrul teoriei pieței cerealelor. În schimb, starea vremii, care poate influența în mod semnificativ producția de grâu și implicit prețul grâului, este o variabilă exogenă, fiind determinată de factori naturali, în afara teoriei prețurilor.

Analiza economică este procesul de cunoaștere în cadrul căruia, pe plan mintal, fenomenul sau procesul economic studiat este descompus, în mod succesiv, în părțile sale componente până la părțile elementare (care nu se mai pot diviza). Fiecare parte elementară este cercetată în mod complex, pentru a i se distinge natura (esența).

Inducția constă în procesul de raționare care pornește de la fapte economice concrete, singulare și avansează treptat spre un grup de fenomene (procese) economice care au trăsături esențiale comune.

Deducția este procedeul de cunoaștere în care drumul cercetării pornește de la trăsăturile generale ale unui ansamblu de fenomene (procese) economice spre fapte individuale (particulare). Așadar, analiza inductivă este modul de a raționa de la particular la general iar analiza deductivă este modul de a raționa de la general la particular.

Metoda istorică presupune luarea în considerare a faptelor, realităților, în desfășurarea lor istorică, cu detaliile și amănuntele care au avut loc, chiar dacă ele nu concordă întotdeauna cu ceea ce reprezintă logica mișcării economice. Se pornește de la adevărul că orice fapt economic are evoluția sa istorică, cu geneza, dezvoltarea și finalitatea sau transformarea acestuia.

Metoda logică face abstracție de elementele întâmplătoare și reproduce pe plan conceptual numai acele elemente din istoria procesului

economic care sunt esențiale pentru a reda configurația și sensul de mișcare ale acestuia. Metoda logică operează concomitent și interdependent cu abstracția și generalizarea. Abstracțiile științifice care exprimă aspectele esențiale ale vieții economice se numesc categorii economice (ex: salariu, profit, marfă, capital).

Analiza cantitativă și calitativă ocupă un loc important în sistemul metodelor și procedeele de cercetare științifică. Analiza cantitativă presupune determinări cantitative, măsurare, evaluare în expresie bănească, precum și în unități naturale, a cheltuielilor și rezultatelor, a dimensiunilor activității economice.

Analiza calitativă presupune ca, pornind de la schimbările cantitative, de la creșteri, de exemplu, ale producției, productivității, produsului intern brut, cercetarea științifică să surprindă și trecerea la o nouă etapă calitativă, adică la un nou nivel de dezvoltare economică etc. *Sinteza* este procesul de cunoaștere care urmează un drum invers în raport cu analiza, adică reunirea (pe plan mental) a elementelor analizate, în vederea descoperirii legăturilor cauzale și funcționale ce fac din respectivele fenomene (procese) economice un întreg, care are o lege (regularitate) proprie de mișcare.

Experimentul economic presupune, în esență, ca înainte de extinderea sau generalizarea unor măsuri de perfecționare a organizării, conducerii, gestiunii etc., la nivelul firmelor sau ramurilor, să aibă loc experimentarea lor, prin care se verifică oportunitatea, eficacitatea aplicării lor. Scopul experimentului economic este prefigurarea viitorului economic, în condițiile în care în viața economică reală se introduc, în mod intenționat, anumiți factori suplimentari, care să o modifice pozitiv, în bine. Tehnicile

experimentale trebuie sa producă o realitate economică virtuală care se implementează apoi în viața economică propriu-zisă.

Modelarea economico-matematică (sau metodele statistico-matematice) constă într-un sistem de ecuații și inegalități, alcătuit din mărimi variabile (volumul producției, al capitalului, al forței de muncă etc.) și parametrii, ca relații cantitative între diferite mărimi economice (cum ar fi consumurile de materii prime, energie, capital fix, munca etc., la o unitate de produs). Dacă modelele pun în evidență conexiunea inversă și sunt capabile de autoreglare, ele devin modele cibernetice.

În condițiile actuale asistăm la abordarea fenomenelor și proceselor economice într-o viziune integratoare, deplasarea tot mai mult spre interdisciplinaritate și multidisciplinaritate, acordarea unui rol tot mai important cauzalității, determinismului și probabilității, modelării cibernetice a fenomenelor economice. De aceea, în metodologia generală de cercetare științifică a domeniului economic trebuie să se țină seama de aceste schimbări. Omul, în economia politică, apare sub două aspecte: omul ca mijloc social și omul ca scop social. Omul ca mijloc social este producătorul, iar ca scop social este consumatorul. În ambele ipostaze omul este cea mai importantă unitate pentru economia politică⁷. De aici decurge cerința abordării raporturilor de interdependență și condiționare între economie și societate.

Utilizarea matematicii în economie, făcând abstracție de folosirea matematicii elementare în scopul de măsurare pură, se realizează prin

---

⁷ M. Manoilescu, *Încercări în filozofia științelor economice*, 1938

construirea **metodelor economico-matematice** care pot fi clasificate din punct de vedere al:

- relațiilor pe care le reflectă distingem: modele deterministe și modele probabilistice;
- dezvoltării obiectului distingem: modele statice și modele dinamice;
- sferei de cuprindere distingem: modele microeconomice și modele macroeconomice;
- construcției lor distingem: modele numerice, modele grafice și modele analitice.

Abordarea proceselor și fenomenelor economice se face pornind de la istoria lor reală, de la împrejurările și factorii producerii. Economia politică este însă o știință teoretică, ea utilizând prioritar metoda logică și abstractizarea științifică, în care gândirea lasă la o parte elementele secundare sau întâmplătoare. Prin abstractizare știința elaborează sisteme de idei, teorii, concepte abstracte, organizate și structurate nu neapărat în ordinea producerii fenomenelor analizate, ci în cea a raportului dintre mijloc și scop.

Rezultatele principale ale procesului de cunoaștere a vieții economice sunt sintetizate în **categoriile economice și legile economice**.

Categoriile economice sunt noțiunile de bază folosite de economia politică: marfă, utilitatea, valoarea, banii, prețul, capitalul, salariul, profitul etc. Cu ajutorul categoriilor economice, economia politică analizează elementele esențiale ale vieții economice din fiecare țară, desprinzând concluziile necesare pentru ameliorarea calității acestei vieți.

Legile sau legițile economice exprimă legături esențiale, necesare și stabile între diferite aspecte ale vieții economice. La fel ca și legile naturii, legile economice au un caracter obiectiv, deoarece ele acționează în virtutea unor condiții determinate ale vieții economice.

Rolul economiei politice s-a amplificat de-a lungul evoluției sale. Astfel, în perioada contemporană, această știință îndeplinește, în fiecare țară, **trei funcții principale**:

1. **funcția cognitivă** - este funcția fundamentală a economiei politice, deoarece realizarea acestei funcții asigură afirmarea sa ca știință. Prin exercitarea acestei funcții, economia politică produce știință: elaborează noi categorii, legi, principii, teorii, pe baza cercetării realităților economice. Pentru România prezintă o mare însemnătate cercetarea tendințelor manifestate în evoluția actuală a economiilor moderne, a tendințelor manifestate în cadrul economiei mondiale și îndeosebi pe plan european.

Funcția cognitivă a economiei politice este realizată în principal prin folosirea metodei abstractizării, care permite ca din ansamblul tot mai complex al faptelor economice să fie desprinse elementele esențiale, necesare pentru orientarea oamenilor spre o activitate eficientă.

2. **funcția instructiv-educativă a economiei politice** ocupă un loc important în formarea orizontului economic al cetățenilor fiecărei țări și urmărește antrenarea cetățenilor în activități cât mai eficiente, care să susțină interesele țării respective. De funcția instructiv-educativă a economiei politice ar trebui să beneficieze toți cetățenii. Însă o atenție cu totul deosebită se impune a fi acordată acestei funcții în învățământul superior economic, juridic și tehnic, deoarece aceasta ar asigura formarea unor specialiști cu orizont economic larg și modern, preocupați de creșterea eficienței economice și realizarea intereselor naționale.
3. **funcția normativă a economiei politice** se realizează prin fundamentarea strategiilor sau politicilor economice atât ale statelor cât și ale agenților economici. În perioada contemporană. Statul, ca

factor politic și principal agent economic, poate acționa eficient în economia fiecărei țări, numai pe baza elaborării și îndeplinirii unor strategii economice fundamentate științific, inclusiv cu aportul economiei politice. Totodată, fiecare agent economic trebuie să dispună de o strategie proprie pentru a desfășura o activitate eficientă. În mod firesc, strategiile agenților economici trebuie să se integreze în strategiile naționale, elaborate și îndeplinite de statul din țara respectivă.

Între aceste trei funcții ale economiei politice există interferențe, ceea ce impune o strânsă corelare a lor. Este evident că o asemenea corelare și realizarea ca un tot unitar a funcțiilor cognitivă, instructiv-educativă și normativă ale economiei politice este posibilă numai în cadrul economiei naționale a fiecărei țări.

1.4.Trăsăturile și structura economiei naționale

Prin economia națională înțelegem un sistem complex de activități, relații și fluxuri economice variate, ce se desfășoară și se stabilesc între subiecții unei națiuni, în cadrul și pe teritoriul unui stat determinat.

Economia națională se caracterizează prin mai multe **trăsături**:

1. este un **ansamblu, un sistem complex de activități, relații și fluxuri economice**, sistem ce a apărut pe o anumită treaptă de evoluție a societății în țările cele mai avansate. Primul model teoretic al unei economii naționale în funcțiune este celebrul „Tableau economique” elaborat și publicat de Quesnay în anul 1758;